

MAGYAR TERMÉSZETJÁRÓ
SZÖVETSÉG

ÁLTALÁNOS ÚTMUTATÓ

TURISTA ÚTHÁLÓZAT ÉS JELZÉSRENDSZER

Szakmai füzetek

1. sz. szakmai útmutató gyalogos turisztikai és rekreációs útvonalak kijelöléséhez

2. változat, 2015. február 24.

Kiadja az MTSZ Turistaút Szakbizottsága

Szerk.: Dr. Molnár András József

Közreműködött: Ákos Levente, Berki Zoltán, Csetneki Sándor, Firtás Miklós, Malárik Attila, Ocsovai Mária, Oláh Tamás

Készült korábbi útmutatók átdolgozásával.

Mindenkinek köszönjük az észrevételeket és javaslatokat, melyek ezen útmutató kialakítását segítették.

1. Bevezetés

Az útmutató célja és alkalmazása

*„A látogató számára csak
az egyértelműen jelzett út az út.”
([Puczkó-Rácz-11], Az attrakciótól az élményig –
A látogatómenedzsment módszerei, 212.o.)*

*„Az elmúlt száz évben a jelzett turistautak az
európai táj szerves és széles körben elismert részévé váltak. Ezek fontos szerepe, hogy
megértsük és megóvjuk a természetes környezetet, és hogy a lehető legjobban
megismerjük a történelmi helyszíneket, az egész európai történelmet és örökséget.”
(Az Európai Gyalogtúra Szövetség [EWV] I. Európai Turistaútmutatási Konferenciájának
nyilatkozatából, Bechyňe, 2004)*

Jelen útmutató a magyarországi kijelölt gyalogos turista útvonalak hálózati, tervezési alapelveit és jelképrendszerét tárgyalja. Az útmutató különálló, további kötetek a gyakorlati tervezést, megvalósítást és karbantartást is tartalmazzák (pl. jelzésfestés, táblarendszer, terepi minőségbiztosítás), így együttesen alkotják az útvonal-kijelölés szakmai anyagát, bázisát. Az útmutatási tevékenység célja, hogy a kijelölt útvonalak országszerte egységesen, mindenki számára legyenek könnyen használhatók, az alkalmi turista, kiránduló és látogató is biztonságosan igazodjon el.

Az útmutató alkalmazási köre elsődlegesen a természetjáró turista-útvonalakra terjed ki, azonban minden turisztikai, ill. rekreációs célú szabad terepen (természeti-, vagy más bel- és külterületen) gyalogos közlekedésre kijelölt útvonalra ad szakmai irányelveket, kivéve a zárt létesítményeken belüli útvonalakat, irányjelzéseket (bár számos elv ott is alkalmazható).

Jelen útmutató és további kötetek együttesen használhatók szakmai kézikönyvként mind az útvonalhálózat és a hozzá kapcsolódó turisztikai fejlesztések tervezéséhez, mind a meglévő kijelölt útvonalak jelzéseinek gyakorlati karbantartásához. Végezetül, de nem utolsósorban pedig a téma iránt érdeklődők számára nyújt betekintést.

Nem tárgyalja az utak fizikai kialakításának, a nyomvonaltervezés és -engedélyeztetés, valamint az útvonal- és útmutatógondozás szervezeti hátterét és ügyrendjét. A leírás nem terjed ki a kijelölt útvonalak menti létesítmények (pl. pihenőpontok, foglalt források, kilátóhelyek) és a kijelölt útvonalra épülő esetleges tematika ill. turisztikai vagy túraznavigációs tartalom (pl. tanösvények ismertető táblái, élménypontok, pecsételőhelyek, szolgáltatások) kialakítására, karbantartására és fejlesztésére.

Az útmutató ezen kapcsolódó tartalmak és elemek minőségi látogathatóságához és élvezhetőségéhez az alapfeltételül szolgáló útvonal-kijelölés szakmai követelményeit tartalmazza. Hangsúlyozni kell azonban ezen kapcsolódó ill. ráépülő tartalmak és elemek fontosságát, hiszen a táji, környezeti adottságok mellett ezek adják a kijelölt útvonal használatának értelmét. Így kialakításuk, fejlesztésük, működtetésük és karbantartásuk az útvonal-jelöléssel és a nyomvonalláthatóságának biztosításával egyidejűleg folytatandó; nem felejtkezve meg az egyes szakterületek olykor eltérő szakmai követelményeiről.

Az útmutatást és tervezését jelen útmutatók szerint kell, illetve ajánlott végezni.

„Az ember nem azért turista, mert az erdőt járja,
hiszen a vaddisznó is járja – mégsem turista,
hanem azért, hogy
maradandó, a közt szolgáló turistalétesítményeket
hozzon létre.” (Dr. Téry Ödön)

„Az útjelzési tevékenységet, amit Európa néhány részén már
több mint 130 évvel ezelőtt megkezdtek, a legtöbb esetben
a gyalogos turista szervezetek végzik [...] **A**
A jelzések, amelyek Európa legkülönbözőbb régióiban
találhatók, mára
a régiók örökségének részévé váltak. [...] **A**
A meglévő útjelzési rendszereket úgy kell fejleszteni,
hogy azok kielégítsék a gyalogtúrázók alapvető elvárásait
és a jelzett turistautakra vonatkozó szabványokat. [...] **elegendő ugyanazon alapelvek** alkalmazása
az összes jelzett útvonalon.” [EWV Bechyně, 2004]

Új útvonal vagy kapcsolódó turisztikai fejlesztés tervezésekor elsősorban a meglévő hálózat hatékony kihasználását, szükség szerinti felújítását, ésszerű kiegészítését érdemes előnyben részesíteni. Ennek érdekében kapcsolatba kell lépni az érintett utak kezelőivel, egyúttal ajánlatos a Magyar Természetjáró Szövetséggel, aki illetékes partnerként a tervezés, engedélyeztetés és kivitelezés során szakmai útmutatást és segítséget nyújt.

Ezen útmutató a Magyar Természetjáró Szövetség Turistaút Szakbizottságának gondozásában áll. Készült az 1979-es „Turista létesítmények” című szövetségi útmutató nyomán, a vonatkozó európai irányelvekkel összhangban. A korábbi Útjelzés-festési Általános Útmutató aktualizálásával és bővítésével, az irodalomjegyzékben szereplő munkák (szabványok, útjelzési irányelvek és gyakorlatok, turisztikai szakanyagok, más kapcsolódó dokumentumok) és gyakorló útjelzők személyes tapasztalataira építve törekszik, hogy a szakemberek és az utakat használó kirándulók visszajelzéseit, igényeit is figyelembe vegye. Az útmutató későbbi fejlesztéséhez ezért folyamatosan várjuk az észrevételeket, javaslatokat.

Az útmutató alkalmazása – visszavonásig, ill. új verzió jóváhagyásáig – a Magyar Természetjáró Szövetség tagjai és szerződött partnerei szervezésében, általuk, ill. támogatásukkal végzett útjelzési munkákra nézve kötelező. Ezen útmutató korábban e témában kiadott MTSZ útmutatókat hatályon kívül helyezi.

Alkalmazását minden más körben is ajánljuk, mivel a kirándulók számára az egységes megjelenésű hálózat a legelőnyösebb, tematikától és fenntartó szervezettől függetlenül. Esetenként vagy rendszerszinten (pl. fejlesztési programokhoz, pályázati támogatásokhoz kötve, esetleg jogszabályhoz kapcsolódva) az útmutató használata szövetségen kívül is kötelezővé tehető.

2. A gyalogos turista útvonal meghatározása, kijelölésének célja és indoka

2.1. A (gyalogos) turistaút fogalma

Azt az útvonalat, amelyet közérdekből turisztikai célú gyalogos közlekedés (gyalogtúrázás) céljából létesítettek, vagy e célú használatra is ajánlanak, ezért a követhetőség biztosítására megfelelő távközlőként útjelzésekkel – felfestett

turistajelzések, oszlopra helyezett útírányjelző táblák - láttak el, kijelölt gyalogos útvonalnak, vagy gyalogos turista útvonalnak (továbbiakban együtt: turistaút) nevezzük.

E definíció elsősorban a szűkebb értelemben vett **természetjáró turista útvonalra** vonatkozik, **de** alkalmazható, és alkalmazandó **bármilyen turisztikai, tematikus, ill. rekreációs célú gyalogos útvonal** - zarándokút, tanösvény, kijelölt sétaút, gyalogosok számára is kijelölt zöldút, borút, egyéb kulturális/történelmi/örökségi útvonal (v.ö. *Puczkó-Rác, 65. oldal, a tematikus utak csoportosítása*), nordic walking vagy terepfutó útvonal – **megnevezésekor, létesítésekor/kijelölésekor is.**¹ (Az egyes úttípusok meghatározását lásd: 5. Turistautak típusai és besorolásuk)

A turistaút bel- és külterületen, köz- és magánterületen, mezőgazdasági és erdőterületen, s bármilyen más úttípussal egy nyomvonalon (kivéve autópálya, autóút) vezethet.

A turistautakat a vonatkozó jogszabály szerint nyilván kell tartani.

2.2. A turistaút kijelölésének célja és értelme

Mottó:

„A gyalogos turistautak jelzésének célja, hogy elérhetővé tegye egy adott régió szépségeit és nevezetességeit azok számára, akik a vidéket nem ismerik. Abból kell kiindulni, hogy a turisták csakúgy, mint az odavalósiak többnyire nem tudnak a terepen maguktól tájékozódni, gyakran még térképpel sem. [...] Már egy kisebb kavarási, tájékozódási probléma is csalódáshoz, a bizalom elvesztéséhez vezet, egyetlen nem kellően jelzett elágazás is az út jelzésére irányuló további fáradozásokat értéktelenné teheti. Ezért elengedhetetlen a turistautak hálózatának állandó gondozása – e feladat csak olyan emberek kitartó munkájával valósítható meg, akik az utat magukénak érzik.”

„Az útjelzésnek csak akkor van értelme, ha a gyakorlatlanok is százszázalékos biztonsággal ráhagyatkozhatnak, és nem kell nyomozva nézelődni, keresgélni.”

(Rainer Brämer professzor, a német „Wandern und Natur” kutatócsoport vezetője)

Cél az egészséges életmódhoz hozzájárulás, a természetjárás, az aktív, gyalogos öko- és kulturális turizmus rekreációs, ismeret- valamint élményszerző kiszolgálása, egy-egy tájegységet behálózva annak környezetkímélő megismertetése.²

Értelme, hogy a természetkedvelő kirándulók számára a hazánkban az 1930-as években bevezetett, folyamatosan fejlődő, egységes és közérthető jelzésrendszerrel lehetővé tegye különösebb nehézség nélkül a biztos tájékozódást, azt, hogy **bárki a turistautakat akár térkép ismerete nélkül is végig tudja járni, illetve a turistaút-hálózatot feltüntető térkép/turistakalauz segítségével eligazodva biztosan elérje úticélját.**

¹ Így egy útvonal biztos és tartós követhetőségét útjelzésekkel ugyanazon szakmai irányelvek szerint lehet biztosítani, továbbá hogy a különféle útvonalak egymáshoz kapcsolódása (kombinálása), jelzéseinek összhangja és egységes megjelenése, a másutt is használt formák, jelzési módok és jelképek alkalmazása a látogatók számára jobb áttekinthetőséget, fel- ill. megismerhetőséget és az úthálózaton való könnyebb eligazodást tesz lehetővé.

² Erdészeti értelemben a turista útvonal közjóléti nyomvonalnak tekinthető. A jelzés azonban erdőterületen kívül is kell, hogy vezessen, ezért olyan rendszerre van szükség, ami minden típusú területen azonos elvek szerint működik, lehetőség szerint azonos formátumokat, jelképeket alkalmaz, és illeszkedik az aktuális környezetbe, valamint a fennálló közlekedési rendbe is.

2.3. A turistaút funkciói

2.3.1. A turistaút gyalogosáramlás-szabályozó szerepe, úton „tartás”

A kijelölt utaknak fontos feladata a turisták, látogatók áramlásának szabályozása, különösen védett, magán, vagy veszélyes területen. „Az útvonal kijelölésével és a természetes vagy mesterséges áramlásirányító eszközök segítségével korlátozni lehet a látogatás okozta negatív hatásokat.” (Puczkó-Rácz, 215.o) Ahol kijelölt út van, általában ott járnak. A jelzés általában az „úton tartja” a turistát, ha az út(hálózat) vonalvezetése célszerű, és bekapcsolja a felkeresendő pontokat. Jelzés hiányában jellemző az összevissza közlekedés, ami jelentősebb természet-zavarást és kárt, olykor veszélyhelyzetet is okozhat. A fokozottan védett természeti területeken, természeti övezetekben pl. jogszabály szerint csak a kijelölt útvonalakon – jelzett turistautakon és tanösvényeken – szabad közlekedni. Arra azonban ésszerű partnerség alapján törekedni kell, hogy a valóban fontos, jellegzetes látnivaló pontokat érintse az úthálózat. Ide kapcsolódó hálózat-tervezési ajánlásokat ld. az erre vonatkozó fejezetben.

2.3.2. A turistaút mint látogatómenedzsment eszköz

A tematikus turisztikai útvonalokról [Puczkó-Rácz-11] számos megállapítás igaz a turistautakra is, amennyiben azokat a nagyközönség számára turisztikai kínálatként nyújtjuk. A kijelölt utak összefüggő hálózata tetszőlegesen kombinált önvezetéses túrákra ad lehetőséget.

„Az utakat látogatómenedzsment-eszközként alkalmazva lehetőség van a zsúfolt központok elkerülésére, alternatív útvonalak megismertetésére”. (71.o) Az utakat igénybevevő önvezetéses túrák előnyei között szerepel (a csak vezetővel felkereshető helyekkel és útvonalakkal szemben): „A látogatók saját tempójukban járhatják végig [...] a túrát, annyi időt töltenek ott, amennyi és ahol nekik szimpatikus”. „Ott is van lehetőség önvezetéses útvonal kialakítására, ahol semmi lehetőség sem lenne [rendszeres, a szerk.] vezetéses programokra, például azért, mert távoliak, és csak kevés látogató keresi fel őket.” (uo.215.o.)

„A látogatók tartózkodási ideje egy-egy területen általában rövid, ezért szívesen vesznek útvonaljavaslatokat” „A tematikus útvonalak általában költségtakarékos eszköznek számítanak, mivel az ún. közreműködő nélküli, önvezetéses látogatómenedzsment-technikák közé tartoznak, ezért lehetőség van pénzforrások megtakarítására. Az önvezetés miatt nincs szükség állandó személyzet fenntartására [...]”³

2.3.3. A turistaút természeti területen, erdőben

A 2009-ben hatályba lépett Erdőtörvényben az Erdő látogatása c. fejezete (91.§) rögzíti: „Az erdőben – annak rendeltetésétől függetlenül – üdülés, sportolás és kirándulás céljából

³ Az önvezetés a turistautak tekintetében természetesen azt jelenti, hogy nincs szükség mindig helyi vezető igénybevételére. Az egyéni látogatók, családos kirándulók számára a jól karbantartott jelzés ugyanúgy biztonságot nyújt, mint az útvonalak mentén alkalmilag vezetett, szervezett túrák túravezetőinek. Utóbbiak számára is biztosabb és egyszerűbb tájékozódást jelent az útjelzés, továbbá az átlátható és egységes hálózat segíti a túrák tervezését, még az amúgy korlátozás nélkül (jelzetlen útvonalakon is) bejárható területeken is. Fontos azonban tisztában lenni az útvonalak kialakításának és a jelzések karbantartásának erőforrás-igényével. Nagy felelősség egy kijelölt útvonal fenntartása!

gyalogosan bárki saját felelősségére ott tartózkodhat, amit az erdőgazdálkodó tűrni köteles.”

A turistaút kijelölése az erdőben ennek a „tartózkodásnak” a biztonságos és javasolt módon való elősegítését szolgálja, egyes – pl. természeti övezetben, fokozottan védett vagy magán- – területeken szabályozza, kirándulási programot ad, a **látnivalókat - vonzerőket és látványos útszakaszokat - felfűző, közlekedési és alapvető turisztikai szolgáltatási pontokat (pl. turistaházak) összekötő útvonalak bejárását ajánlja.**

„Elengedhetetlen a hegyvidék útjelzéseinek a térképpel/útleírással megegyező formában és útvonalakon történő felfestése, rendszeres gondozása, ehhez a pénzügyi, tárgyi és személyi feltételek biztosítása! E kérdést a hegyvidékek turisztikai vonzására, a természetvédelem szempontjaira, a vendégváró, -látó vállalkozások érdekeire – nem utolsósorban a kirándulók elvárásaira – tekintettel hosszútávra rendezni kell. E célért már évek óta küzd és tesz a természetjáró társadalom. A következő évek nemzeti turizmusstratégiájában elvárható a természetjárás, az ökoturizmus feltételeinek folyamatos biztosítása, ami egyúttal a XXI. sz. kikapcsolódásra, egészséges időtöltésre vágyó emberének elengedhetetlen igénye.”

(Berki Zoltán: A Pilis és a Visegrádi-hegység turistakalauza – A turistajelzések rendszere c. fejezet)

3. A turistaút-kijelölés rendjének felépítése és eszközei

„Turista útvonalat jól láthatóan, az e törvény végrehajtására kiadott jogszabály szerint jelzéssel kell megjelölni, és nyilván kell tartani.”

(2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról, 93.§, /6/ bekezdés)

3.1. Kijelölés tájékoztatási rendszer szerint, megfeleltethetőség

Egy turistaút kijelölésekor mindig arra kell gondolni, hogy az útjelzés és más terepi útjelző elemek, táblák egy komplex tájékoztatási rendszer részei. A turista számára azonosíthatónak, megfeleltethetőnek kell lennie a terepen látottaknak a kiadott térképekkel, ismertetőkkel, kalauzokkal, web és egyéb média felületeken közöltekkel. Ez egyrészt a formai felismerhetőséget jelenti (alkalmazás pl. azonos színekben), valamint a tartalmi egyezést (nyomvonalak, feliratok, pl. elnevezések visszaköszönése, stb.). Amit lehet, arra kell tervezni, hogy külföldiek számára is értelmezhető, azonosítható információkat közöljünk; továbbá az újonnan tervezett az ország más területén megszokott jelölési móddal összeférhető legyen.

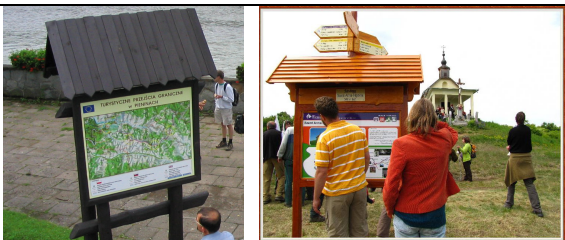
A Bejárható Magyarország tájékoztatási rendszer koncepció és keretrendszer részletesen a [Molnár-BMP-13] anyagban kerül bemutatásra.

3.2. A terepi útjelzési rendszer elemei

A terepi útjelzési rendszer alábbi, tájékoztató jellegű vázlatos bemutatását jelen útmutató további különálló kötetei egészítik ki (pl. útjelzés-festés módja, irányelvei, oktatása és

minőségbiztosítása; az útjelző táblák fajtái, pontos formátumai, tervezésük és alkalmazásuk).

JELZÉS KATEGÓRIÁK:	(illusztrációk - az aktuális pontos, egységes formákat ld. a kapcsolódó külön útmutatóban)
I. Alap útjelzések – az út követhetőségéhez: • Festett útjelzések az út nyomvonala menti „létesítményeken, objektumokon (a közlekedési segédberendezések kivételével); közlekedési utakon, illetve közterületeken; fákön, sziklákon” [MSz88] vagy más tereptárgyakon. Olykor lehet matrica vagy szögelt tábla formájú is (nem élő fán). Az utakat helyben a színes jelek különböztetik meg.	
• Ha nyílt terepen helyben nincs mire jelzést festeni, az útvonal követhetőségét útjelző oszlopokkal lehet biztosítani (kő-/beton-/faoszlop jelzéssel). Kiegészítő útjelzések is kerülhetnek rá, s következő célpontok, km adatokkal (lásd még: útvonal-azonosító és útírányjelzések).	
• Ahol belvárosi övezetben, vagy egyes közutak mentén jelzést festésre nincs lehetőség vagy nem célszerű, helyettesíthetjük gyalogos útvonaljelző táblákkal. Saját tartóoszlopra vagy meglévő oszlopra is felszerelhetők.	
II. Útvonal-azonosító jelzések és elemek	
• Nevesített útvonalnál az útjelzés mellett ritkábban feltüntetendő az útnév/útszám, útlogó, esetleg a kezdő- és végpont vagy további alapinformációk (festve, külön kistáblán, vagy útjelző oszlopokba ill. más táblákba beépítve). • Több útvonal hosszú fonódása (együtt haladása) esetén elég lehet csak egy fő alap útjelzést végig festeni, a rácsatlakozást mutató jelzés a csomópontok után behívó jelzésként, és tovább az út mentén ritkábban jelenik csak meg.	
III. Útírányjelzések és helymegjelölések	
• Egyszerű útírányjelzések és céljelölők: festett feliratok vagy tábla formájú jelzések, az útvonal irányának helyben való egyértelműsítésére vagy helyi (közeli) vonzerők és szolgáltatások megközelítésének jelölésére.	

• Gyalogosturista csomóponti útirányjelző táblarendszer: az útvonal(hálózat) csomópontjaiban (pl. kiinduló, cél- és keresztezési pontok, egyes tájértékek, településközpontok) a helyszín megnevezése (helymegjelölés), s egyes útmenti célpontok feltüntetése irányokkal, táv, ill. menetidő adatokkal (útirányjelzések).	
IV. További (nem az útvonal irányát jelző) táblák	
• Megközelíthetőséget és helyi létesítményeket jelző táblák: (közúti/közterületi jelzések, ill. ahhoz hasonló terepi jelzések): az adott területen, településen áthaladó vagy oda közlekedési eszközzel érkező turistát, induló vándort el kell igazítani az útvonal(ak) helybeli kiinduló-, ill. csomópontjához, valamint fel lehet hívni a figyelmet közeli látnivalók és létesítmények gyalogos megközelíthetőségére a kijelölt útvonalak mentén ill. közelében (pl. [UME98] vagy idegenforgalmi jelzőtáblák segítségével).	
• Figyelemfelhívó jelzések, táblák: az út menti tudnivalókról, hasznos információkról, szabályokról, veszélyekről, korlátozásokról, járhatóságról, akár változásokról vagy ideiglenes lezárásokról szóló táblák, szövegesen vagy (javasoltan) piktogramokkal.	
• Információs táblák: kiemelt kiinduló- vagy csomópontokon, vonzerőknél és tanösvények mentén – többnyire áttekinthető térképes, ill. képes-szöveges – ismertető táblák a térségről vagy az adott helyszínnel kapcsolatban.	

A fenti elemek egymásra épülnek, az esetek többségében

- a festett alap-útjelzések,
- a csomóponti útirányjelző táblák (beépített útvonal-azonosító elemekkel)
- és a (térképes) információs táblák

adják az útvonalak kijelölését. A többi jelzéstípus kiegészítő jellegű, szükség esetén ill. igény szerint alkalmazható.

Az útvonal kijelölést mindig rendszerben kell tervezni és mindig az adott terület úthálózatának egészét figyelembe véve (pl. egy új útvonalnál is a meglévő útvonalak csatlakozásaira tekintettel).

A lehetséges, ill. javasolt útjelző elemek funkció és kivitel szerinti csoportosítását az alábbi táblázat szemlélteti, **kiemelve** az általában használt megoldásokat):

Útjelző elemek					
Kivitel szerint→					
Funkció szerint ↓	Festett jel	Fém- /műanyaglapos vagy matricás jel	Útjelző oszlop*	Tábla nem saját tartóoszlopon**	Tábla saját tartóoszlopon**
Követhetőséget biztosító (alap útjelzés)	<u>Javasolt</u>	<u>Szükség esetén</u>	<u>Szükség esetén</u>	Szükség esetén	Szükség esetén
Útvonal-azonosító	Csak egyszerű	<u>Javasolt</u>	Beépített táblával lehetséges	<u>Javasolt</u>	Szükség esetén külön vagy <u>útírányjelző táblába építve</u>
Útírányjelző, céljelölő	Csak egyszerű	-	Beépített táblával	Ritkán	<u>Javasolt</u>
Helymegjelölő	-	-	Beépített táblával	Ritkán	<u>Javasolt</u>
Figyelemfelhívó	-	Csak egyszerű	Beépített táblával	<u>Javasolt</u>	<u>Javasolt</u>
Térségi/helyi információs	-	-	-	-	<u>Javasolt</u>

* Útjelző oszlop kivitele javasoltan: fa, beton/kő.

** Tábla kivitele lehet: fa, műanyag, fém, vagy fa alapon műanyag/fém. Saját tartóoszlop lehet: fa, fém – tereptől és táblatípustól is függhet.

A részletesebb irányelveket, tervezést és kivitelezést ld. a kapcsolódó külön útmutatókban:

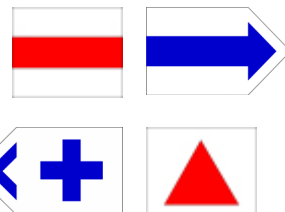
- Turistajelzés -festési útmutató
- Turista útvonalak útjelző táblázási rendszere útmutató

4. Az útjelzések jelképrendszere

Turista útjelzés (továbbiakban **turistajelzés**): „*olyan, alapinformációt tartalmazó jelkép, amely a turistaút mentén (megfelelő gyakorisággal) elhelyezve lehetővé teszi a folyamatos túrázást.*” [MSz-88].

A magyarországi jelzésrendszer a Dr. Strömpl Gábor-féle, 1930-ban a Magyar Turista Szövetség által elfogadott **egységes jelképrendszerre épül** ma is.

A környezettől való könnyebb megkülönböztetés érdekében valamennyi jelzésfajta **fehér alapon** kell alkalmazni (téglalap vagy nyílhegygel bővített változat). Az alap a jelzés elválaszthatatlan része. Világos színű tereptárgyon (pl. beton villanyoszlop, mészkőszirt) célszerű szürkével kihúzni a fehér alap kontúrját.

A **jelzéseképeket** szabványos méretben az útjelzés-festési útmutató mellékletében található **sablonmintákból** ismerhetjük meg.

Rácsatlakozó útjelzés: Egyes – főként tematikus – útjelzések más útjelzéssel hosszan haladnak együtt, azaz az egyik út rácsatlakozik a másikra. Ilyen

esetekben az útvonaltól függően a jelzések egyszerűsíthetők, elegendő a rácsatlakozó jelzést a csomópontok, kiindulópontok után behívó jelzésként és az útvonal mentén ritkább gyakorisággal feltüntetni. Formája: felfelé mutató nyílban a rácsatlakozó jel a követendő alapjelzés alatt, arra rámutatva. Létesíthető külön alapon, ha a közölni kívánt információ félreérthetetlen, egyébként közös alapra festendők a jelzések. Ez jelöli, hogy a következő szakaszon a rácsatlakozó út a felül lévő alapjelzéssel együtt halad. A rácsatlakozó út elválása az alapjelzésű úttól a lecsatlakozás előtt előjelzésre kerül. (lásd jelzésfestési útmutató)

4.1. Alkalmazható színek

Alapvető jelzésszínek:

			
Kék RAL 5017	Piros RAL 3020	Sárga RAL 1023	Zöld RAL 6024

Kiegészítő jelzésszínek: (csak speciális jelzések esetén)

	
Viola RAL 4008	Fekete RAL 9005

RGB és alternatív RAL-kódokat ld. a függelékben.

Az útjelzések a fenti színekben, alakjukra nézve a következők lehetnek:

4.2. Általános, gyalogos turista útjelzések és alkalmazásuk

a) Fő jelzések (mindig alap jelzésként)

A vízszintes **Sáv** jelzések a fontosabb kiindulási pontoktól (pl. vasút, villamos, hajó és autóbusz állomásoktól, ill. megállóhelyektől) más hasonlóan fontos pontokig terjedő és a tájegységeken keresztül vezető turistautak, a vándorutak jelzésére szolgálnak. Ezek közül:

- A **kék sáv** jelzést használjuk a hosszútávú, legfőbb országos utak jelzésére (Országos Kéktúra, Alföldi Kéktúra, Rockenbauer Pál Dél-Dunántúli Kéktúra), továbbá egyes térségi jelentőségű fő útvonalak jelzésére is (pl. Bükki, Börzsönyi, Balatoni, Soproni vagy Gödöllői Kék);
- **Piros sáv** jelzéssel jelöljük a megyei vagy regionális jelentőségű vándorútvonalakat, melyek olykor több tájegységen vezetnek át (pl. Pest megyei, Közép- ill. Dél-Dunántúli Piros, Palóc Piros, Rákóczi turistaút, Móricz Zsigmond turistaút), továbbá egyes kiemelt jelentőségű helyi útvonalakat. Eredendően a piros a legfőbb útvonalat jelöli ott, ahol nem vezet országos jelentőségű kék útvonal;
- A **sárga** és a **zöld sáv** jelzés pedig többnyire az előbbieken kívüli, helyi jelentőségű vándorutak jelzésére használatos (pl. a bükki Jubileumi Körtúra, Mecseki Zöldtúra), de hosszabb útvonalak is jelölhetők velük, ilyenek pl. a sárga jelzésű hosszútávú Szent Márton kulturális útvonal, a zöld jelzésű Vasfüggöny turistaút és az Északi Zöld vándorút.

Kereszt jelzéssel a vándorutak legfőbb kapcsolódásait és útváltozatait jelöljük: olyan átkötő vagy összekötő (ill. rövidítő) helyi utat jelezhetünk vele, amely általában sávjelzéstől sávjelzésig vezet (pl. Márianosztra – Nagyirtás – Kisirtás **P+**), - olykor ugyanabba a sávjelzésbe visszacsatlakozva -; vagy valamely sávjelzésből kiágazó és valamilyen fontosabb ponthoz vezet (pl. állomáshoz vagy megállóhelyhez, pl. Kóspallag – Szokolya, kisvasút v.m. **K+**). A sávjelzésekből kiinduló kereszt jelzések **színének mindig azonosnak kell lennie** az érintett sávjelzés színével.

b) Céljelölő leágazó jelzések (mindig alap jelzésként)

A leágazó jelzések alakjuk szerint különféle úticélokhoz vezető helyi utakat (esetenként leágazásokat, átkötéseket vagy útváltozatokat) jelölhetnek. Természetesen mindezeket a turistacélok általában a főjelzések sem kerülnek el, viszont a leágazó jelzések célirányosan vezetnek hozzájuk, a sávjelzések pedig vándorútvonaluk során ejthetik útba őket. A leágazó jelzések általában vele azonos színű sáv vagy kereszt jelzésből, indokolt esetben egymásból is kiágazhatnak ill. csatlakozhatnak, a színazonosság elvét megtartva.

Háromszög jelzéssel a hegytetőkre (csúcsokra), kilátópontokhoz (kilátótornyokhoz) vezető helyi utakat, leágazásokat kell jelölni (pl. Dömös, Szentfa-kápolna – Vadálló-kövek – Prédikálószerék – Király-kút **PΔ**).

Négyzet jelzéssel általában a sávjelzésekből kiinduló és szálláshelyre, lakott településre vezető, ill. az azoktól jövő helyi utakat kell jelölni (pl. Nagyörzsöny – Nagy-hideg-hegy th. **K□**). Ez a fajta jelzés is alkalmazható valamely sávjelzésből kiágazó és valamilyen fontosabb ponthoz (pl. állomáshoz vagy megállóhelyhez) vezető leágazás jelzésére is (pl. Bükk-tető, **S** – Nagybarca **S□**).

Kör jelzéssel forrásokhoz (kutakhoz, ill. egyéb ivóvízvételi helyhez) vezető, ill. az azoktól jövő helyi leágazó utakat kell jelölni (pl. Mátrafüred, Kalló-völgy – Rákóczi-forrás **PO**).

Omega jelzéssel a barlangokhoz vezető helyi leágazó utakat kell jelölni (pl. Nagymaros, Szent-Mihály-hegy **S** – Remete-bg. **SΩ**).

L alakú jelzés a romokhoz, esetenként műemlékekhez, földvára-sáncokhoz vezető, ill. az azoktól jövő helyi leágazó utakat jelzi (pl. Drégelyvárnál **PL**, ill. Bükkszentlászló – Nagy-sánc **SL**).

Kápolna jel jelölheti a kápolnákhöz, templomokhoz, képesfákhoz és egyéb keresztény szakrális helyekhez vezető helyi utakat (főként, de nem kizárólag zárándokutak tematikus leágazásaként).

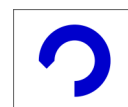
Emlékmű jelzésű helyi leágazó út vezethet kulturális vagy történelmi emlékművekhez, emlékhelyekhez – indokolt esetben.

„Pecsét” jelet kaphat a túramozgalmi igazolóhelyhez vezető leágazás, amennyiben a hely nem közvetlenül a túramozgalom fő útvonala mentén található.

A leágazó jelzések szükség esetén a kiegészítő színekben is alkalmazhatók. Egyéb jelzésű és tematikus jelzésű útvonalak (ld. alább) leágazásai is javasoltan ezen jelképeket alkalmazzák.

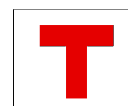
c) Egyéb, helyi útjelzések: (alap, vagy rácsatlakozó jelzésként)

„Gyalogos útvonalak esetén praktikus ötlet, ha a vonalvezetés egy saját magába visszaforduló hurkot alkot, mert így például vissza lehet jutni az autóhoz, a tömegközlekedési eszközhöz vagy a látogatóközpontoz.” ([Puczkó-Rácz-11], 216.old.)

Körút (irányított kör, körséta/körtúra) jelzéssel rövidebb kirándulásokra alkalmas, a kiindulópontba (pl. parkolóhely) jelzésváltás nélkül visszavezető útvonalakat kell jelölni (pl. Dobogókő környékén **P** ill. **K körút** jelzések). A körút jelzéssel hosszabb körtúrák is jelölhetők, de hosszuk ne haladja meg a fél-egy nap alatt kényelmesen bejárható távot és lehetőség szerint táblával is jelöljük az utat a hossz feltüntetésével.

Tanösvény általában ismeretterjesztő állomásokból álló rövidebb útvonal, melyek tartalma az adott helyhez, tájegységhez kötődik (pl. Gyadai tanösvény Katalinpusztánál zöld **T** jelzéssel, Ciklámen tanösvény Sopron környékén). Számos tanösvény egyedi, a tanösvény jellegéhez kapcsolódó szimbólummal vagy átlós

sávval rendelkezik. Az újabb létesítésű tanösvényeknél javasoljuk elsősorban a különféle színű T jel használatát (a meglévők fokozatos felújításánál is, akár átmenetileg, ill. indokolt esetben kettős jelzéssel). Megengedett az egyirányú kijelölés.

4.3. Nem gyalogos, ill. sport célú útvonalak általános jelzései

Ezen jelzéseket itt csak megemlítjük, rendszerszerű kialakításuk a szakág/jármód előírásai szerint történik, a gyalogos jelzésekkel összhangban.

a) A gyalogos útvonalak jelzéseivel azonos kivitelben készülhetnek.

- a kijelölt **kerékpáros** útvonalak jelzései (kerékpár piktogram), [kijelölt gyalogos úton kerékpározni csak akkor szabad, ha van kerékpáros jelzés is]⁴
- a kijelölt **lovas** útvonalak jelzései (ló piktogram), [kijelölt gyalogos úton lovagolni csak akkor szabad, ha van lovas jelzés is]
- a kijelölt **síutak** jelzései (korábban X, majd két függőleges párhuzamos vonal - a Magyar Természetbarát Szövetség (a Magyar Természetjáró Szövetség jogelődje) 2009. évi állásfoglalása alapján maradt X),
- a csónakkal (kenuval) való kikötésre alkalmas helyek csónakszállító járművel való megközelíthetőségét biztosító kijelölt útvonalak **horgony** jelölése,
- a **kerekesszékes** útvonalak (ajánlott) jelzése.

b) Terepfutó- és Nordic Walking utak (rácsatlakozó jelzésként)

Mindezek a sport útvonalak a legtöbb esetben nem csupán turisztikai célúak, hanem a helyi lakosság rekreációját is szolgálják. Javasoltan az alap útjelzésekre

épüljenek, indokolt pl. a körút jelzés használata.

Annak kiemelésére, hogy az útvonal ajánlott terepfutó vagy nordic walking, kiegészítő rácsatlakozó jelzésként megjelenhet az erre utaló piktogram.

c) Túramozgalmak és teljesítménytúrák

Bár nem szorosan a jelzésrendszerhez kötődik, mégis érdemes említést tenni az ún. túramozgalmakról, melyek többnyire egy-egy hosszabb jelzett turistaútra, azok valamely kombinációjára vagy megadott tematika szerinti helyszínek felkeresésére irányulnak (pl. Országos Kéktúra, Bükk 900-as csúcsai, szentkutak, stb). Ezekhez ismertető füzet tartozik, s a megadott helyszínek felkeresésekor pecséttel vagy helyben kitett kód feljegyzésével lehet igazolni a bejárást, melyért oklevél, jelvény, kitzűző jár. Olyan tematikák is megjeleníthetők ilyen módon, amelyeket az útjelzés-hálózat önmagában nem tud, vagy nem kell, hogy tartalmazzon.

⁴ A kerékpáros és lovas útjelzések színkiosztása nem gyalogos szakági kérdés, ezért jelen útmutatóban nem tárgyaljuk. Minden olyan útszakaszra, amely nem tartozik a színnel jelölt kerékpáros/lovas úthálózatba, de kerékpározhatóságát/lovagolhatóságát valamely okból meg kell jelölni, erre a fekete színben alkalmazott kerékpáros/lovas jelzés alkalmazandó.

A teljesítménytúrák (pl. Kinizsi 100, Piros 85) útvonalai pedig az adott napon teljesíthetők, amikor a szervezők pontszolgálat (pecsételők, frissítők) és többnyire **ideiglenes jelzésekkel (szalagozás)** is biztosítják az útvonal bejárását.

Ritkábban és különösen indokolt esetben **sportszempontról állandó útjelzések** is készülnek, lehetőség szerint a szabvány kivételhez igazodva. A Nemzetközi (/Európai) Népsport Szövetség (IVV) állandó útvonalait pl. fehér alapon a távtól függő különböző színű teli körök jelölik IVV felirattal.

Megengedett az egyirányú kijelölés.

d) Más – vízi, hegy- és sziklamászó, stb. - utak jelzései nem tárgya az útmutatónak.

4.4. Kiemelt, számozott nemzetközi és nemzeti útvonalak jelzése

Az általános alap útjelzések alkotta hálózatra épülő EuropeMobility rendszerű

a) nemzetközi vándorutak, vagy

b) nemzeti jelentőségű (országos, regionális vagy helyi kiterjedésű) túraútvonalak **útszámai** kiegészítő jelzéseként (elsősorban táblákon, indokolt esetben a csomópontokban festéssel is megerősítve) tüntetendők fel.

Az ilyen utaknak egyszerűsített jelölése az **útszám feltüntetése** fehér vagy a hálózatra jellemző színes alapon (pl. kék alapon sárga E-szám felfestve az európai hosszútávú útvonalaknál), normál jelölése pedig az útvonal azonosítását szolgáló, annak logójaként szolgáló **útpajzs**, amely az útszám mellett tartalmazhat saját arculati elemeket, az út nevét, főirányát és hosszát is (ld. EuropeMobility sémák). Az útpajzsok a jármódra utaló és egységes országos keret, arculat szerint készüljenek, táblákon való megjelenésük lehet vízszintesen elnyújtott (**banner**) formában is.

Az **európai hosszútávú vándorutak („E-utak”)** jelölésére az Európai Gyalogtúra Szövetség bevezette az alábbi egységes piktogram-rendszert (letölthető az <http://www.era-ewv-ferp.com> honlapról), melyet a meglévő (szakaszonként, ill. országonként más-más jelzéssel ellátott) útjelzések kiegészítéseként, az út mentén néhány km-es gyakoriságban javasol feltüntetni. Magyarországon az E3, E4 és E7 útvonalak jelentős részben, de nem teljes hosszban a Kéktúra mentén haladnak, emiatt – lehetőség szerint – a Kéktúra tábláin tüntetendők fel és különösen javasolt a **letérési pontok** környezetében az E-útvonalak továbbhaladásának egyértelmű jelölése, felfestéssel is (utóbbi esetben rácsatlakozó jelzéssel, az útpajzs szerint kék alapra sárga számmal, a csillagok elhagyásával).

4.5. Kijelölt tematikus útvonalak jelzései

A tematikus útvonalak többnyire a meglévő úthálózatra épülnek, azt gazdagítják valamilyen fontos és jellegzetes tematikával. Új jelek, szimbólumok bevezetését csak különösen indokolt esetekben tesszük, mivel a sokféle jel a hálózat áttekinthetőségét és megjelenítését (pl. térképek, stb.) nehezíti.

Saját jelzést csak akkor alkalmazzunk, ha az útvonal terepi kijelölése szükségessé válik és beillesztése a hálózatba másképp csak a meglévő hálózat jelentős, nem kívánt módosításával lenne elérhető. A jelzés illeszkedjen az útjelzési, úthálózati rendszer szellemiségéhez, valamint a technikai paraméterekhez (szabvány fehér alap, a színes jel javasolt min. vonalvastagsága 1 cm, befoglaló mérete max. 10x8 cm; elhelyezési és fonódási szabályok figyelembe vétele festéskor).

a) A meglévő útvonalak kiegészítése többnyire elegendő helyi becsatlakozásokkal (ld. általános leágazó jelzések) és az így ajánlott útvonalak szakaszonkénti jelzésének leírása egy vezető füzetben (vö. túramozgalmak).

b) Ha egy turistautat tematikus útként is meg kívánunk jelölni, akkor tesszük azt – kivételes és indokolt esetektől eltekintve – fonódáskor ajánlottan **rácsatlakozó jelzéssel** (ld. 4. pontban), azaz a csomópontokban hangsúlyosan jelölve melyik irányt, alapjelzést kövessük a következő szakaszon.

c) Tematikus jelzés folytonos felfestéssel csak kiemelt jelentőségű, országos vagy nemzetközi útvonalak, ill. hálózatok esetén javasolt, valamint a tematikus útvonal önálló szakaszain, amikor nem fonódik más alap útjelzéssel.

Zöldutak (rácsatlakozó jelzésként)

A zöldutak közösségi kezdeményezésű helyi jellegű útvonalak, úthálózatok, nem mindig, ill. nem kizárólag gyalogos jármód számára. Céljuk a szemléletformálás, a közösségépítés, a helyi „zöld” közlekedés elősegítése, a kapcsolódó helyi értékekre, olykor termékekre való figyelem felhívása. Ezek a Zöldutak Módszertani Egyesület (ZÖME) által koordinált útvonalak. Egységes rácsatlakozó jelzése: Z.

Kulturális és turisztikai tematikus utak (rácsatlakozó jelzésként, indokoltan alapjelzésként)

Számos esetben a sáv vagy körút jelzésű turistaútvonalak is rendelkeznek hasonló tartalommal (pl. Móricz Zsigmond turistaút, Kohász Kék, Mátraaljai borutak, Szent Márton vagy Szent Imre vándorút), de előfordul, hogy saját, az útvonal tematikáját kifejező jelölést kapnak. Ez leginkább a nemzetközi útvonalak határokon átnyúló egységes jelölése miatt indokolt. *Megengedett az egyirányú kijelölés.*

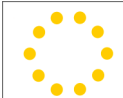
Példák saját jelzésű tematikus útvonalakra: pl. a soproni Kelta út kék bástyája, a mecseki Bányász emléktúr bányászjelvénye, a Somlói borút sárga pohara, a kőszegi-temmeringi Alpannonia hullámos jelvénye, a Rákóczi kerékpáros útvonal C-R jelölése.

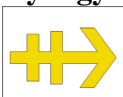

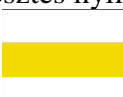
Zarándokutak jelzései: Magyarországon az alábbi regionális, országos vagy nemzetközi jelentőségű zarándok útvonalak kialakítása történt meg, ill. van folyamatban:

-

A közép-európai **Mária zarándokút** „m” betűszerű jelzésével maga is hálózatot alkot: a Mariazell-Csíksomlyó közti alap útvonalak lila m jelzést, az észak-déli fő útvonalak kék m jelzést kapnak, míg a hálózathoz csatlakozó, további helyi vagy térségi jelentőségű máriás útvonalak és útváltozatok rangsoruk szerint egyéb színeket vehetnek fel.
-

A **Szt. Jakab út** a nemzetközileg is szokásos sárga kagyló jelölést alkalmazza Budapesttől Lébényig, és tovább az osztrák becsatlakozásig (egyirányú).
-

A Mátraverebély-Budapest-Mariazell közti **Via Margaritarum - Gyöngyök Útja** jelzése sárga gyöngysor (Budapesttől nyugatra egyirányú).
-

Az Esztergomot Máriagyűddel összekötő **Magyar Zarándokút** sárga kettőskeresztes nyíl jelzést kapott (északról délre egyirányú).
-

A nyugat-dunántúli **Szt. Márton út** könnyen beilleszthető volt az érintett térségek turistaút-hálózatába, így fő útvonala a sárga sáv turistajelzést kaphatta meg. Hálózatának egyes útvonalait a sárga STM azonosítja.
-

A Sárospatakot Kassával összekötő **Szt. Erzsébet út** piros virágszerű jelölést kapott, utalva Szt. Erzsébet történetére a rózsacsodával.
-

A **Reformációi emléktűt** hálózatának (regionális, barangoló) útvonalai jellegzetes R jelzést kapnak.

5. Turistautak típusai és besorolásuk

5.1. Turistaút-típusok összefoglalása

Gyűjtőfogalom: Turisztikai és rekreációs (közjóléti) célú kijelölt gyalogos útvonalak

Turistautak jellege, tematikája, alaphálózati szerepe szerinti csoportosítás:
(egy út egyszerre többhöz is tartozhat):

- Gyalogos természetjáró turistautak (általános alapjelzéssel):
 - strukturálás jelzésszerkezet alapján (technikai fogalomkör)

- Országos/térségi vándorutak (sáv jelzéssel, több tájegységen át)
 - Helyi vándorutak (sáv jelzéssel, esetenként ált.5 km-nél hosszabb kereszt, háromszög vagy négyzet útjelzéssel, lakott helyeket vagy közlekedési lehetőségeket kapcsolva össze, a tájegység[ek]en keresztülvezetve)
 - Helyi összekötő turistautak (rövidebb, általában 2-5 km kereszt vagy céljelölő leágazó jelzésekkel)
 - Helyi körséta és körtúra utak (irányított kör jelzéssel)
- Gyalogos tanösvények (T / vagy saját útjelzéssel, alap-, vagy segédjelzéssel)
- Tematikus gyalogos turista/zarándokutak (általános vagy saját jelképű útjelzéssel, alap- vagy rácsatlakozó jelzéssel):
- Hosszútávú (országos/nemzetközi) vándorút (alap vagy rácsatlakozó jelzéssel)
 - Helyi/térségi kijelölt út (rácsatlakozó jelzéssel)

Például:

- Civil zöldutak (Z rácsatlakozó jelzéssel)
 - Gyalogos zarándokutak (többnyire saját jelképű útjelzéssel)
 - Örökségi ill. kulturális gyalogtúra utak
 - Gyalogos borutak
- Egyéb kijelölt gyalogos rekreációs utak (általános vagy saját jelképű alap- vagy rácsatlakozó útjelzéssel):
- Nordic walking (ajánlott) útvonal
 - Terepfutó (ajánlott) útvonal
 - Kerekesszékes sétaútvonal
 - Erdei tornapálya (többnyire csak táblákkal)
 - Állandó túramozgalom (IVV, alapjelzésként)
- Turistaút kijelölt leágazása/útváltozata:
(kereszt vagy céljelölő leágazó alapjelzéssel, általában 2,5 km-nél rövidebb, a fenti utak bármelyikéből kiágazó, s opcionálisan abba visszacsatlakozó kijelölt szakasz, nem önálló útként)

Kiemelt turistautak

Turisztikai szempontból a fentiek közül kiválasztva (EuropeMobility szisztéma szerinti „prémium utak” javaslata, számozott útpajzs-jelzéssel kiegészítve, mely útlogó is egyben):

- Kiemelt országos útvonalak (egy számjegyű turisztikai útpajzssal)
- Kiemelt regionális útvonalak (két számjegyű turisztikai útpajzssal)
- Kiemelt (országos jelentőségű) helyi útvonalak (három számjegyű útpajzssal)
- Nemzetközi hosszútávú útvonalak hazai szakaszai (útpajzs kiegészítő E-számmal)

5.2. Gyalogos járhatósági és nehézségi besorolás

a) terep járhatósága szerint: útszakaszhoz köthető, az útvonal járhatósága mindig a legnehezebben járható szakaszé lesz:

- I. (sétaterp): sétaút nehézségű könnyű útvonal, nagyrészt sima felületű és időjárástól függetlenül jól járható, enyhe lejtőszög vagy sík terep max. 1-2 lépcsőfok egyszerre
- II. (könnyű túraterp): lehet földút (szekérút vagy turistaösvény), túracipő ajánlott, bakancsban jól járható, járhatósága függhet időjárási körülményektől, (sár), erősebb, de nem meredek emelkedő lehet, lépcsőt tartalmazhat;
- III. (középnéhez túraterp): túrabakancs ajánlott, nagyobb lejtőszög és/vagy egyenetlen (pl. sziklás) útfelület, szűk ösvény, létra vagy átlépések (pl. patakátkelés) előfordulhatnak, nedves-esős időben csúszóssá válhat;
- IV. (nehéz túraterp): nehezen járható turistaút, csak gyakorlottabb túrázóknak, bakancsban, meredek vagy kitett szakaszok vagy nehezen átjárható szurdokrészek, átlépések, patakátkelések vagy egyéb útakadályok, időjárástól is függően veszélyesebb részek, kéz használata is szükséges lehet a terepen.

b) túra nehézsége szerint: figyelembe veszi az összes hosszúságot, a felfelé/lefelé menetet is:

- A séta (könnyű 1-2 órás séta, legfeljebb enyhe emelkedővel)
- B kirándulás (3-4 órás félnapos kirándulás, kevés megerőltető emelkedő, vagy rövidebb, de erős szintkülönbséggel)
- C túra - (5-7 órás egész napos túra, akár nagyobb emelkedőkkel vagy rövidebb, de folyamatos nehéz emelkedő)
- D nehéz túra (8-11 órás egész napos nehéz, hosszú út, vagy fárasztó túra sok emelkedővel)
- E teljesítménytúra (12 vagy több órás extrém hosszú út, teljesítménytúra)

A fenti nehézségeket táblákon, ill. kiadványokban szükséges feltüntetni, mivel a magyarországi jelzésrendszerben (ld. útjelzések fent) ezek nem jelölhetők.

6. Hálózat-tervezési elvek, szabályok és ajánlások

6.1. Elvi szempontok

A hálózat kialakításánál elsődlegesen a **tájegység (pl. hegység) feltárását, átjárhatóságát** kell szem előtt tartani. Lehetőség szerint **igazodva** a domborzati viszonyokhoz (pl. fő- és oldalgerincek, völgyek), a településhálózathoz, a turisztikai vonzerőkhöz, látnivalókhoz, valamint a rendelkezésre álló infrastruktúrához – közlekedési megállók és állomások, kirándulóközpontok, turistaházak. Mindig törekedni kell az **egybefüggő** hálózat kialakítására és a tájegység „adta” **főirányok** biztosítására (pl. települések, közlekedési lehetőséggel rendelkező kiindulópontok összekötése a turisztikai célpontokkal és egymással, látványos útszakaszok beépítése), noha tulajdonosi, ill. területkezelői szempontok ezen „tisztá” úthálózat tervezést befolyásolhatják (pl. zárt, vagy veszélyes területek).

A **vándorutak** hálózata (sáv jelzések és a tájegységen áthaladó tematikus vándorutak) és fő **kapcsolódásaik** adják a hálózat gerincét. A vándorutak többnyire előre haladó jellegűek, lehetőség szerint útba ejtve a fontosabb kiinduló- és célpontokat. Indokolt esetben tehetnek vargabetűt jelentős látnivalókhoz, állomásokhoz (ilyenkor lehetőség szerint **rövidítő** alternatívát is kell ajánlani – pl. kereszt jelzéssel).

Kiemelt figyelmet kell fordítani a (fél- és egynapos) **körtúra** lehetőségekre, akár összekötő útvonalak létrehozásával, vagy külön helyi körtúra/körséta útvonalak kijelölésével (irányított kör jelzés).

Célutakkal, leágazásokkal a vándorutakba, összekötő útvonalakba és a helyi utakba kapcsolhatók (céljelölő leágazó jelzések) be a fontosabb látnivalók, települések, infrastruktúra/szolgáltatási pontok. A legtöbb esetben érdemes a leágazást nem zsákutcaként, hanem **áthaladó kitérőként**, alternatívaként kialakítani - amikor erre mód van.

Észlelt távolság csökkentése: Az útvonalak egyik szerepe az, hogy „korábban „távolinak” észlelt/tekintett helyeket „közelebb” hozhatnak azzal, hogy azok felkerülnek a turizmus térképére, és ezzel kikerülnek az ismeretlen vagy kevésbé vonzó attrakciók kategóriájából.” (Puczkó-Rácz, 68.o.) A „közel hozás” a már említett, célszerű közvetlen hálózati kapcsolatok, átkötések létesítésére is vonatkozik, hiszen a kiránduló, látogató számára a térségről alkotott (tér)kép a jelzett, bejárható úthálózat mentén alakul ki (hasonlóan egy város közlekedési pl. metróterképéhez).

Átláthatóság növelése: „*ezt a tulajdonságot különösen a területet nem ismerők értékelik nagyra, hiszen valamilyen javasolt struktúra alapján a korábban ismeretlen terület áttekinthetővé válik, a látogatók az attrakciókat tematikus (és/vagy földrajzi) csoportosításban ismerhetik meg.*” (uo.71.o.)

A hálózat tervezésekor, **bővítésekor** törekedjünk mindig a **turista fontossági szempontokra**, az útvonal szerepe szerinti **jelzésekiosztásra**, a **jelzésütközés kerülésére** (azonos színű és alakú jelzések ne ágazzanak el és ne kereszteződjenek), a **fonódások minimalizálása**, az új útvonal **szerves bekapcsolására**, a **szinergiákat** jól kihasználó **átkötések és leágazások** létrehozására (szigetszerűség elkerülése).

Fontos azonban **önmérsékletet tanúsítani** (az új útvonalak jelzésében, a meglévő jelzések változtatásában és új jelzés-alakzatok alkalmazásában). Általános jelzések legyenek használatban ahol csak lehet, hiszen az úthálózat **áttekinthetőségére** és az útvonalak hosszú távú **fenntarthatóságára** is gondolni kell. Nem szükséges tehát mindenhol jelzett útvonalat vezetni, vagy minden lehetséges tematika mentén új útjelzéssel terhelni a rendszert. Cél lehet inkább a kieső, de látogatásra vagy kiindulásra számot tartó helyek **ésszerű bekapcsolása** a meglévő hálózatba, s a meglévő hálózat karbantartásának, járhatóságának és kijelöltségének fejlesztése.

Várható látogatottság mint fő szempont: Ahol szinte csak a jelzésfestő jár, azt az útvonalat nem éri meg fenntartani, ezért erre figyelni kell minden új útvonal esetén, s mindig a meglévő hálózattal, az ahhoz való kapcsolódással együtt kell vizsgálni. Egy új tematika, útvonal-kombináció, turisztikai ajánlat **nem szükségszerűen jelenti új útvonal vagy útjelzés szükségességét**. Legfőképp azon meglévő elemek fejlesztése és karbantartása célszerű, amelyre ezen új turisztikai kínálat/tematika épül, a kiadványokban és marketing eszközökben szerepel. A változások minimalizálása fontos a térképekkel, kiadványokkal való minél pontosabb megfeleltethetőség és a meglévő hálózat népszerűsítése okán is.

6.2. Úton tartás, látogatómenedzsment szempontok

A látogatók áramlásának szabályozásához („úton tartás”) kapcsolódó nyomvonal- és hálózattervezési szempontok kiemelten:

- Az emberek többnyire jobban szeretnek körutat tenni, minthogy ugyanazon útvonalon kelljen hosszan visszagyalogolniuk egy-egy kirándulás vagy közbenső letérés során, ezért ahol szükséges és lehetséges, törekedni kell a meglévő útvonalak ésszerű összekapcsolására, útváltozatok és átkötések kialakítására, a zsákutca-szerű leágazások folytatására és más útvonalon való visszakötésére, amelyekkel a turisták különféle hosszúságú és nehézségű körtúrákat, körsétákat tehetnek.
- Másrészt törekedni kell a népszerű célpontok könnyű elérhetőségét biztosító nyomvonalvezetésre, valamint a népszerű célpontok közelében lévő, felkeresésre ajánlott helyszínek és útszakaszok közvetlen összekapcsolására.
- Harmadrészt a tájegységek részhálózatainak ésszerű, gyalogosbarát és természetközeli összekötése, ill. összefüggően tartása, az új útvonalak meglévő hálózatba való minél jobb bekapcsolása szükséges a nagyobb, hosszabb túrákat, vándorlásokat kedvelők számára („bakancsos” túrázók), általában a szabad barangolás és az ország bejárhatósága érdekében.

6.3. Az útjelzési rendszer alkalmazásának szabályai

Az útvonalakat helyben egymástól különféle színű és alakú jelzésekkel kell megkülönböztetni. A jelzések jelentését egy korábbi fejezetben bemutattuk, az alkalmazásukra vonatkozó hálózattervezési szabályok a következők:

A sávjelzések színének elsősorban útvonal-megkülönböztető, másodsorban hagyományosan az útvonal jelentőségét jelző szerepe van (kék-piros-sárga-zöld sorrendben), mely alól kivételek vannak.

Az egyik legfőbb szervező elv, hogy a színek (és alakzatok) az **útvonalak megkülönböztetését** segítsék elő. Két azonos jelzésű út ne találkozzon, egy jelzés lehetőleg ne ágazzon kétfelé (*ezért lett átfestve K+-re a Kohász Kéktúra egy része Upponynál*). Egymástól 5 km-nél közelebb levő utak jelzésekor az egymással megegyező (színű és alakú) fő jelzések használatát lehetőleg kerülni kell.

Jelzésütközés lép fel, amikor két azonos színű és alakú jelzés találkozik, ill. elágazik. Ezt kerülni kell, feloldása a jelzések szín- és jelkiosztásának megváltoztatásával érhető el.

Kivételesen, ha nem lehet elkerülni (pl. leágazó jelzések rövid szakaszain vagy tematikus jeleknél), akkor egyértelműen megkülönböztetendők, kiegészítő akár szöveges információval az útirányok (pl. két irányból azonos színű barlangjelzés érkezik egy barlanghoz, a barlang előtt röviddel összezsákulnak; vagy egy tanösvény állomása rövid kitérővel érhető el a tanösvény nyomvonaláról). Rövid leágazásoknál használhatjuk szükség esetén az útjelzés valamilyen módosított formáját is (színben vagy kiegészítő jelkép-résszel, pl. kis „oda-vissza” kiegészítő nyilacskával a fehér alapon belül, mely jelzi, hogy az adott irány egy rövid kitérőt jelöl és maga az útvonal a normál jelzésen folytatódik tovább). Főjelzések esetén (sáv, kereszt) esetén a jelzésütközés semmiképp sem megengedhető.

Csatlakozási szabályok

A kereszt és leágazó jelzések **színének mindig azonosnak kell lennie** az érintett fő jelzés/útvonal színével. A sávjelzéshez hasonló módon más jelzésű útvonalaknak is

lehetnek leágazó jelzéssel ellátott rövid kiágazásai vagy kereszt jelzéssel ellátott alternatív, ill. összekötő útvonalai (akár leágazó jelzéseknek, kereszt vagy egyéb, ill. tematikus jelzéseknek is, amennyiben nem áll fenn jelzésütközés).

Az átkötő kereszt jelzéseket váltakozva használjuk. Amennyiben a szóban forgó kereszt jelzés több sávjelzést is érint, ill. köt össze egymással, akkor színének a magasabb rendű színű sávjelzés színével kell megegyeznie, hacsak nem célszerűbb az alacsonyabb rendű sávjelzés színét alkalmazni, *pl. közeli, azonos jelzésű útvonal esetén*.

A 2,5 km-nél hosszabb leágazó jelzések önálló helyi útvonalnak tekintendők.

Fonódás

A fonódás több általános útjelzés együtt, egy nyomvonalon való haladása. A túl sok fonódás a hálózat áttekinthetőségét rontja, ezért törekedni kell egy minél egyszerűbb és önmagában már tájékoztató jelzéskiosztásra. Háromnál több általános útjelzés együtt haladása - fonódása - esetén javasolt a csatlakozó turistaút hálózatot felülvizsgálni és azon olyan egyszerűsítéseket, módosításokat végrehajtani, hogy a nem kívánatos fonódás megszűnjön. Ilyen szakaszon, ha országos kék jelzés vagy egyéb fontos jelzés is halad, azok megszakítása értelemszerűen nem jöhet számításba. *A csomópontokban (pl. településközpont, turistacentrum vagy nagyobb turistaút-csomópont), az indító jelzések esetében viszont célszerű egy pontból indítani a jelzéseket, ha azok hamarosan (kb. ½ km-en belül) szétválnak, ill. a többszörös fonódás hosszabb útjelzések egy rövid szakaszon történő együtt haladásával keletkezett, pl. Mátraháza: K, P, P+, S, S+, S□, Z□.*

Tematikus jelzések fonódása – néhány kiemelt, országos vagy nemzetközi útvonaltól eltekintve – rácsatlakozó jelzésformával lehetséges. Nem javasolt azonban ebben az esetben sem 3-nál több rácsatlakozó jelzés egy nyomvonalon. Az azonos szakaszon, azonos alapjelzést követő rácsatlakozó jelzéseket mindig közösen kell szerepeltetni, javasoltan közös - felfelé mutató nyíl alakú - fehér alapon.

Legtöbb esetben a fonódások új útvonalak vagy módosítások bevezetése miatt jönnek létre, amikor egy korábban meglévő útra terelődik egy másik út. Ilyenkor ésszerű ennek a korábbi jelzésnek is a párhuzamos megtartása, hogy felülírása ne okozzon zavart, azonban – bizonyos idő elteltével – felülvizsgálandó a korábbi jelzés megtartásának indokoltsága. Például ha egy helyi jellegű összekötő/leágazó jelzésre teljes hosszban vándorút kerül, a helyi jelzés okafogyottá válhat.

A fonódó jelzések szabályos felfestési sorrendjét a jelzésfestő útmutató tartalmazza.

7. Turistaút létesítése, járhatóság biztosítása, karbantartás

7.1. Mikor létesíthető?

A gondolat felmerülésekor, de a változtatási folyamat megkezdése előtt mindenekelőtt tájékozódni szükséges a **meglévő útvonalakról**, mérlegelni kell a gondolat „életképességét”. Ha tenni kell valamit, elsősorban a meglévő hálózat **megfelelő kiegészítésére, harmonizálására kell törekedni!** A későbbi karbantartási nehézségekre is tekintettel – különösen a turistautakkal jól ellátott területeken – általában nem

szükséges új turistautat létrehozni. Kellően indokolt esetben azonban (pl. autósoknak körtúrára lehetőséget kínáló összeköttetések kivitelezése, turisztikai fejlesztések, rövid leágazással elérhető látnivalók, szálláshelyek bekapcsolása, vagy az úthálózati kapcsolatok ésszerű fejlesztése céljából) lehet, és olykor kívánatos is.

7.2. Járható az út?

A turistautak fizikai járhatósága érdekében a **nehezen járható útszakaszokon:**

- a közlekedést akadályozó vékonyabb törzsű kidőlt fákat, indákat, tüskés bokrokat, ágakat, az út gyalogos úrszelvényébe benyúló cserjéket el kell távolítani.

(Gallyazásnál az ágakat mindig többől vágjuk ki, mert csonkolásnál maga a csonk, vagy későbbi növekménye különösen szemmagasságban komoly balesetveszélyt jelentenek.)

- az erodált, hegyoldalon vezető, munkagép-kerék által vályúsodott útfelületeken kézi szerszámokkal, ha nagyobb mérvű a károsodás, a területkezelő (erdész) felkérésével, gépi munkájával kell megkísérelni a helyreállítást (a vályúsodás az ő érdeke következményeként merül fel leginkább).
- Kisebb vízfolyásokat keresztező utaknál a vízen keresztül való közlekedés érdekében lehetőség szerint kögázlót kell építeni, szükség esetén fahidat.
- Lejtőn szükség szerint az utat meg kell támasztani, fakorlátot és/vagy fa lépcsőfokokat építeni a kirándulók biztonsága érdekében. Korlát és hasonló műtárgy a nem kívánt letérések, taposás megakadályozására is kialakítható.
- Mindig gondoskodni kell a víz keresztirányú lefolyásának lehetőségéről az útfelület kialakításakor, hogy az minél kevésbé okozzon eróziót. Pocsolyás, mocsarasodásra hajlamos helyen feltöltési lehetőség, vízelvezetés (pl. forrásvíz) előrelátó kialakítása szükséges, vagy a helyben kikerülési lehetőség vizsgálata, s a legmegfelelőbb végrehajtható megoldás alkalmazása.

A „turistautak járhatóságának biztosítása” jogi háttérének rendezése folyamatban van. Az erdei utak állapota sokszor a területkezelő (erdész) tevékenységének nyomait viseli, az ösvények járhatósága pedig egyes esetekben az adott területért „turistabecsületi” felelősséget érző természetbarátok (természetjáró egyesületek) tevékenységének jó jelzője. Az erdészetekkel partnerségben azonban a nyomvonalak járhatósága javítható, kölcsönösen előnyös megoldások alakíthatók ki. A gyalogos természetjáró-turista érdekképviselő egyik feladata éppen a különféle területkezelők – beleértve a magánterületeket, magánerdőket is – figyelmének felhívása a járhatósági problémákra (tarvágások, vadkerítések, gépesített fakitermelés és közelítés melletti és utáni gyalogos járhatóság és jelezhetőség biztosítása, stb.), ill. a természetvédelem felé a természetjárók mint ökoturisták képviselője, a partneri kapcsolat kiépítése és ápolása. A turistautak jogi helyzetének rendezése utat nyit a területkezelői és természetvédelmi prioritásokba való beépítésnek.

A jelzések/utak követhetőségének területkezelői garantálására (az állami tulajdonú erdőkön kívül) akkor lesz remény, ha a vonatkozó jogszabályok erre hatékony megoldást nyújtanak, és az MTSZ az útjelzéskezelőkkel együtt megfelelő súlyú kompetenciával képviselheti a természetjáró érdekeket, erőfeszítéseket téve a különféle érdekek összehangolására. A turizmus szakma (pl. TDM-ek) képviselőivel is a természetjáró turizmus (aktív ill. ökoturizmus) elsődleges szereplőiként kell partnerségben lenni, s ezáltal még nagyobb népszerűsége tehet szert a turista úthálózat, túlmutatva a sokak

által amúgy is járt „gócpontokon”. Ehhez azonban jól járható utakra és biztonsággal követhető jelzésrendszerre van szükség.

Előrelépésnek tekinthető az **Erdőtörvény 93.§ (3) bekezdése:**

„Az erdőgazdálkodó köteles az erdőgazdálkodási tevékenysége során megrongálódott jogszerűen kialakított turistaútat, turisztikai berendezést, létesítményt haladéktalanul az eredeti állapotában helyreállítani, illetve rendeltetésszerű használatra alkalmassá tenni.”

Tehát ha a turistaút járhatóságát **gazdálkodási tevékenységgel összefüggő akadályok** nehezítik, vagy jelzésrendszere károsodott (*tar- ill. száraló vágás, kerítés, keresztbedőlt fák, az úton „felejtett” nyesedék, kéreg, keréknyom-vályúk, amelyek esőben ráadásul vízzel telnek meg stb.*), a járhatósági/jelzettségi hiányosságok megszüntetésére az illetékes területkezelő (általában az erdészet) figyelmét fel kell hívni, ha szükséges írásban, akár a fenti törvényi helyre hivatkozással is.

7.3. Megszüntetés, változtatás

Turistaútat megszüntetni csak

- kellő súllyal és részletesen **megindokolt** esetben,
- az ügyrendmenet szerinti széles körű **egyeztetést** (az MTSZ központ koordinálásával - területgazda/kezelő, útjelzéskezelő, Turistaút Szakbizottság, minden érintett véleménye ismerete) követően,
- **alternatívák** (időszaki korlátozás, útvonal-javítás, szükséges mértékű elterelés) lehetséges alkalmazhatóságának megvizsgálásával
- **az alternatívák bizonyítható alkalmatlansága** esetén lehet.

Ha a megszűnő szakasz fontos hálózati kapcsolatot jelent (pl. körtúra lehetőséget ad települések-turisztikai vonzerők között teremt közvetlen kapcsolatot, fontos látnivalót ér el), vagy hosszabb vándorútnak része, annak **pótlására** lehetőség szerint az eredeti útvonalhoz minél közelebbi, akár az eredetinel jobb **alternatívát kell kínálni**.

Megszűnő turistaút alternatív pótlása, ideiglenes módosítás:

Pótlási igény vizsgálatánál a megszűnő út alternatívájának összehasonlítható tényezői:

- ki a területkezelő (ugyanaz/más idegen)
- táv,
- szintkülönbség, meredekség,
- útminőség, (széles/benőtt, földes/burkolt, köves/agyagos, nyomvályús stb.)
- a gyalogosan megtehető napi-félnapi távok,
- esetleges kerülők,
- fedett-nem fedett (árnyékos-nem árnyékos) útszakaszok aránya.
- jelölhetőség (kopár-mezőgazd. ter., cserjés-fiatalos, szálerdő)

- erdőgazdálkodási info szerzése (időtávon belül kivágják-e a fákat)

Megvizsgálandó az is, hogy a változtatás folyamatában szükség lehet/kell-e ideiglenes terelést, vagy lezárást alkalmazni, ami egyúttal tájékoztatási (ideiglenes jelzések, táblák kihelyezése a forgalmilag releváns pontokra) kötelezettséget is von maga után.

Mérlegelve: A paraméterek együttes értékelésének az átlaga nem lehet alacsonyabb a megszűnő út hasonló átlagával, különben az alternatíva alkalmatlan.

A Turistaút Szakbizottság erre vonatkozó igényeket jelenthet ki az egyeztetés során.

Ideiglenes módosítást vagy lezárást halaszthatatlan, kényszerű esetben a terület-tulajdonos/kezelő, az útjelzéskezelő, vagy az útjelzés-karbantartó végez(tet)het az előírt egyeztetési folyamat előtt, vagy még annak folyamán.

Az ideiglenes módosítást, lezárást a terepen egyértelműen, figyelemfelhívó módon **jelezni kell**, az MTSz az ideiglenes lezárásról, módosításról haladéktalanul **értesítendő**, az egyeztetéseket pedig meg kell kezdeni.

Lényeges, **lehetséges leghamarabb értesüljenek** az érintettek az ideiglenes módosítási igényről, javaslatról, legyen lehetőségük megismerni, reagálni, és ha kell ütköztetni egymás szempontjait, érdekeit. Amennyiben konszenzus nem lehetséges, lehetőség szerint az eredeti állapothoz térben és időben minél közelebbi megoldást kell választani.

Ideiglenesen lezártnak kell jelölni elsősorban az olyan **veszélyes utakat** is, amelyeknél a veszélyeztető körülmények elhárításához a szükséges eszközök nem állnak rendelkezésre. Ilyet utat/szakaszt az elhárítás idejére vagy el kell terelni, vagy – az elhárítás lehetetlensége esetén - véglegesen meg kell szüntetni. Az előbbire példa: *Rákóczi turistaút Sas-kő sziklafala alatti szakasza*, vagy meg kell szüntetni, példa: *Salabasinai-árok PO*.

A megszűnt, megváltozott vagy ideiglenesen lezárt útvonalokról nemcsak a változás közvetlen helyén szükséges tájékoztatást adni, hanem javasoltan táblával **előzetesen jelölni** kell a változást már azokon a kiindulópontokon és csomópontokon is, ahol számíthatunk arra, hogy a turista napi túrája szempontjából a megszűnt/megváltozott szakaszból való **információ fontos lehet**. Pl. ne alkonyatkor derüljön ki, hogy vissza kell fordulnia, vagy kerülőket kell tennie a visszajutáshoz, vagy a tervezett szálláshelyéhez. Ezekről az MTSZ honlapján és más kommunikációs csatornákon is tájékoztatást ad az MTSZ a hozzá beérkező információk alapján (TTr alapján).

Pár (tíz) méteres **rövid szakaszon, vagy egy-egy pontban** a járhatatlan vagy akadályozott, vagy kellően nem jól jelezhető szakasz ésszerű kikerülése festéssel indokolt lehet, ha az az eredeti nyomvonalat, annak térképi ábrázolását alapvetően nem befolyásolja és a kikerülő vagy áthidaló útszakasz járhatósága jó, kijelölése pedig jól biztosítható (pl. patakátkelés pár méterrel odébb helyezése). A kis változásokat is azonban a térinformatikai útnyilvántartás (TTr) számára be kell jelenteni. (A hivatalos útnyilvántartástól való eltérés ideiglenes terelésnek számít mindaddig, amíg a végleges átvezetés meg nem történik, de mindig a tényleges terepi állapotot kell közölni a nyilvános TTr-ben.)

A terület-tulajdonos/kezelő indokolt esetben jogosan letilthatja területén egy módosítás jelezhetőségét. Vitás esetben a Turistaút Szakbizottság dönthet a szükséges jelzészaváltozásokról.⁵

A megszűnt szakasz jelzéseit az első lépésben **áthúzással (törlő kereszt)**

⁵ Tematikus útvonalkezelőhöz tartozó útjelzést csak az ő döntése ill. jóváhagyása alapján lehet megváltoztatni. Amennyiben súlyos, külső okból meg kell szüntetni egy nyomvonalszakaszt, akkor a tematikus útvonalkezelő

kell érvényteleníteni, legalább a kiinduló- és csomópontokon. A véglegesen megszűnt vagy elterelt útvonal jelzései néhány évvel később teljesen eltakarandók (pl. teljes szürke átfestéssel). Az új útalternatívát a **megszüntetés első lépésével egyidőben** kell kijelölni. Egy ideiglenes módosítás alatti/miatti ideiglenes tereléseket, lezárásokat az új, végleges állapot beálltával egy időben meg kell szüntetni.

7.4. Fenntartás - karbantartás

A meglévő turistautakat fenn kell tartani. Ez jelenti az út fizikai karbantartását, a járhatóság biztosítását; a jelzések szükség szerinti újrafestését, kiegészítését, célszerű áthelyezését; a kapcsolódó táblák és útjelző oszlopok felújítását, szükség szerinti pótlását, javítását, kiegészítését vagy új táblák ill. oszlopok célszerű elhelyezését.

A turista-szakmai karbantartási, gondozási munkák elsődleges felelőse az útvonalkezelő.

A fenntartás-karbantartás követelményei és szempontjai az út járhatósága követelményeinél írtakkal azonos, azzal, hogy a fizikai feltételekkel együtt a jelzésrendszer állapota is periodikusan ellenőrizendő, és az ellenőrzés eredménye szerint kell a beavatkozásokat megtenni.

A tematikus turisztikai utakról [Puczkó-Rácz] megszívlelendő megállapításai vonatkoztathatók általánosan a turista útvonalakra is: „[...] különösen rurális (falusias) területeken, az út létrehozásának és működtetésének sikeressége gyakran csak egy (esetleg néhány) lokálpatriótán múlik [...] az utánpótlás, az0 esetleg működtető, finanszírozó háttérszervezet hiányában, kétségessé válhat. [...] Igen gyakran a működtetés nagyon jelentős mértékben önkéntesekre épít, akik nem jövedelemszerzési célból, hanem elhivatottságból, személyes indíttatásból vesznek részt a kialakítás és működtetés munkálataiban [...] A kialakításhoz szükséges forrásokat könnyebben meg lehet szerezni, mint megteremteni a folyamatos működtetéshez szükséges alapokat, ebből következően a [tematikus turisztikai] utak nagy százalékban korán megszűnnek. [...] Sajnos az útbaigazító jelek elkophatnak, megsérülhetnek, illetve el is tűnhetnek, melyeket így pótolni kell. A kiadványok vagy a honlap érvényessége sem tart örökké, és nincs rosszabb, mint egy hibás (elavult) információkat tartalmazó anyag [vagy a terepen nem követhető, hiányos, vagy zavaró útjelzés, a szerk.]. Az útvonal a tapasztalatok alapján változhat, és hasznos lehet a látogatók véleményének kikérése is. [...] Nehézségeket jelent a látogatottság mértékének meghatározása, ezért gyakran a megfigyelés módszerét alkalmazzák, a látogató ritkán találkozik a működtető szervezet kevés tagja közül valakivel is, így véleményének, javaslatainak alig-alig tud hangot adni. [...] Ugyancsak az önvezetés miatt mind maga az út, mind pedig az attrakciók és a bemutatási eszközök fokozottan ki vannak téve a környezetszennyezésnek, a rongálásnak. Így folyamatos ellenőrzés szükséges annak érdekében, hogy a károkat felmérjék és a szükséges javításokat megtegyék” [Puczkó-Rácz] 72-73.o.

intézkedik a terelésről, helyettesítő útvonal-szakasz kijelöléséről. Másfelől dönthet úgy, hogy az útvonalát megváltoztatja, ez esetben viszont megfontolandó lehet az így kieső nyomvonal más, általános jelzéssel való kijelölése, ami így a térségi útvonalkezelőhöz kerül. Minden esetben azonban szükséges az MTSz központnak és rajta keresztül a Turistaút Szakbizottságnak az előzetes értesítése, jóváhagyásának megszerzése a jelen útmutatóban szereplő egységes hálózati elvek érvényesítése, s így az összhálózati és turista érdekek megjelenítése, az egységes információáramlás biztosítása és az útkataszterben való átvezethetőség érdekében. A Turistaút Szakbizottság a tervezett változtatás kapcsán szakmai szempontokat adhat a változtatás kijelöléséhez, az arról való tájékoztatáshoz, valamint a kapcsolódó útvonalak és úthálózat esetleges további, összehangolt módosításához, bővítéséhez. Lényeges, hogy a változások a lehető legjobb végállapotot, legkisebb zavart, kellemetlenséget eredményezzék a turisták, természetjárók, zárándokok számára.

A turistaút fenntartása az alábbi rendszeres karbantartási munkák által:

- legalább évente ellenőrzés és javítás (fizikai kondíciók, jelzéspótlás/kiegészítés, ránőtt növényzet eltávolítása).
- A kritikus hibák és hiányok mielőbbi kijavítása, a táblák és oszlopok javítása/pótlása.
- A jelek kb. 2-3 évente részleges, és 5-7 évente teljes felújítása; szükség esetén (pl. járhatatlanság) a nyomvonal ideiglenes vagy állandó terelése, s a megszüntetett szakaszok jelzéseinek szabályos törlése:
- A megszünt, ill. áthelyezett szakaszokat legalább a kiinduló- és csomópontokban szabályos szürke áthúzással (törlő kereszt) jelöljük, másutt a jelzés szürke lefestésével. Ezeken a szakaszokon nem tanácsolt közlekedni.
- A táblák karbantartása, a szükséges pótlások, javítások szintén betervezendők az éves ellenőrzés nyomán, mert az útvonalakban történt kisebb változások is jelentősebb mértékben érinthetik a táblarendszert (távolthatás). Pl. egy szakasz hosszának megváltozása a szakaszt érintő útirányjelzések mindegyikének feltüntetett km-adatát változtatja.

A karbantartással kapcsolatos részleteket a vonatkozó szakmai útmutatók (útjelzés-festés, táblarendszer) tartalmazzák.

Irodalomjegyzék, hivatkozások

- [MSZ-88] MSZ-20587/2-1988, Gyalogos út- és irányjelzések. Magyar Szabvány
- [UME-98] ÚT 2-1.140: 1998 Útügyi Műszaki Előírás: Közterületi információs táblák megtervezése, alkalmazása és elhelyezése
- [Molnár-BMP-13] Molnár András József: Turisztikai tájékoztatási rendszer, Bejárható Magyarország Program tanulmánykötete, 2013.
- [Puczkó-Rác-11] Puczkó László-Rác Tamara: Az attrakciótól az élményig – A látogatómenedzsment módszerei; Akadémiai Kiadó, 2.kiadás, 2011.
- [EWV-04] Az EWW Bechyně-i nyilatkozata a turistautak jelzéséről, 2004. [ld. függelék]
- [SW-08] Signalisation Wanderwege – részletes svájci turistaút-jelzési kézikönyv, Bundesamt für Strassen ASTRA
- [EuropeMobility] www.europemobility.info
- [Turistajelzes.hu] www.turistajelzes.hu

Függelék

A. Útjelzések színkódjai alternatívákkal

Az egyes színeknél lehetőség szerint az ALAP színárnyalatot alkalmazzuk. Minden olyan esetben, ahol ez nehézségbe ütközik, alkalmazhatjuk szükség szerint a világosabb vagy a sötétebb színárnyalatot.

Név	Szín	R,G,B (0..255)	CIELAB L*, a*, b*
RAL 5015 Sky blue VILÁGOSABB		023, 097, 171	+49,60, -13,63, -35,69
RAL 5017 Traffic blue ALAP		000, 059, 128	+36,90, -12,85, -34,91
RAL 5005 Signal blue SÖTÉTEBB		000, 046, 122	+34,80, -06,64, -35,48
RAL 2002 Vermillion VILÁGOSABB		204, 036, 028	+45,00, +51,22, +40,02
RAL 3020 Traffic red ALAP		199, 023, 018	+41,00, +56,63, +41,14
RAL 3000 Flame red SÖTÉTEBB		171, 031, 028	+38,00, +48,91, +32,99
RAL 1021 Rape yellow VILÁGOSABB		252, 189, 031	+78,00, +09,51, +90,50
RAL 1023 Traffic yellow ALAP		252, 184, 033	+78,00, +09,62, +91,50
RAL 1033 Dahlia yellow SÖTÉTEBB		255, 148, 054	+72,00, +27,35, +67,68
RAL 6018 May green VILÁGOSABB		079, 168, 051	+59,00, -34,77, +40,00
RAL 6024 Traffic green ALAP		036, 145, 064	+48,60, -45,77, +18,31
RAL 6029 Mint green SÖTÉTEBB		018, 120, 038	+42,00, -43,88, +16,84
RAL 4006 Traffic purple VILÁGOSABB		145, 015, 102	+40,00, +43,23, -15,73
RAL 4008 Signal violet ALAP		125, 031, 122	+42,00, +31,03, -20,15
RAL 4007 Purple violet SÖTÉTEBB		056, 010, 046	+23,00, +17,74, -06,81

B. Bechyně-i nyilatkozat az európai turistautak jelzéséről [EWV 2004]

A résztvevők a következő nyilatkozatot tették:

Az elmúlt száz évben a jelzett turistautak az európai táj szerves és széles körben elismert részévé váltak. Ezek fontos szerepe, hogy óvjuk és megértsük a természetes környezetet, és hogy a lehető legjobban megismerjük a történelmi helyszíneket és az egész európai történelmet és örökséget.

Az útjelzési tevékenységet, amit Európa néhány részén már több mint 130 évvel ezelőtt megkezdtek, a legtöbb esetben a gyalogos turista szervezetek végzik, ami több ezer ember önkéntes munkájának köszönhető. Az évek során ezek az emberek létrehozták az egyik legfontosabb, európai önkéntesekből álló csoportot. A gyalogtúra szervezetek büszkéek erre a hagyományra.

A jelzések, amelyek Európa legkülönbözőbb régióiban találhatóak, mára a régiók örökségének részévé váltak.

1969-től az Európai Gyalogtúra Szövetséghez csatlakozott turista egyesületek létrehoztak 11 hosszútávú európai turista útvonalat (E-utak). Ezek időközben végleg kialakulva, egy hálózatot alkotnak, amely hozzájárult és hozzá fog járulni az európai nemzetek kölcsönös megértéséhez és barátságos kapcsolataikhoz azáltal, hogy határokat átszelő és nemzetközi útszekkötéseket hoznak létre. Ez tükrözi a gyors és jelentős előrehaladást az Európai Unió régi és új tagállamainak legfontosabb gyalogtúra szervezeti közötti kapcsolatokban.

A konferencia résztvevői egyhangúan megegyeztek a következő általános alapelvekben, amelyek az európai gyalogtúra utak fejlesztésére vonatkoznak:

1. A meglévő útjelzési rendszereket úgy kell fejleszteni, hogy azok kielégítsék a gyalogtúrázók alapvető elvárásait és a jelzett turistautakra vonatkozó szabványokat. Ezeket a követelményeket és szabványokat a nyilatkozathoz tartozó függelék fejti ki részletesen. Az EWV tagszervezetei által használt útjelzéseket el kell ismerni, és védeni kell.
2. Annak érdekében, hogy karbantartsuk és kibővítsük a jelzett útvonalak hálózatát, elengedhetetlen, hogy megvédjük vagy visszaszerezzük minden ember szabad és akadálytalan belépési (közlekedési) jogát a természeti tájakra, legalább olyan mértékben, ahogy ez már számos európai országban lehetséges.
3. Az Európa különböző részein használt eltérő jelzési rendszerek nem jelentenek akadályt a gyalogtúrázók számára, de az országhatárokon jelezni kell a jelzési rendszer megváltozását, és megfelelő módon kell tudatni a túrázókkal.
4. Az európai régiók és országok jelzési rendszereinek egységesítése csak közös megegyezéssel történhet. Bármilyen külső nyomás az egységesítés érdekében csak ronthatja a helyzetet, ami megnövekedett költségekhez, nézeteltéréshez, az önkéntesek elvesztéséhez és az útjelzési rendszerek történelmi azonosságának elvesztéséhez vezet.
5. Ahhoz, hogy az európai gyalogtúra útvonalak közötti összeköttetést biztosítsuk, elegendő az ugyanazon alapelvek alkalmazása az összes jelzett útvonalon (ld. 1. pont).
6. Az alapelvek alkalmazásához, az Európai Hosszútávú Turistautak (E-utak) rendszerének teljes kiépítéséhez és az útvonalaknak az EU-hoz még csatlakozó tagállamokba való keleti és dél-keleti irányba való kiterjesztéséhez szükség lesz az EU elvi és pénzügyi támogatására. Az európai országok és régiók közötti ilyen együttműködés segíteni fogja az Európai Uniót a természeti és kulturális értékeinek tartós védelmében, valamint hozzájárul Európa egyes területein, egy jól működő turistaszervezet kialakulásához.

Ezt a nyilatkozatot az I. Európai Turista Útjelzési Konferencia egyhangúan jóváhagyta. A nyilatkozatot az EWV 35. közgyűlése, a németországi Brilonban 2004. október 9-én elfogadta.

C. A Visegrádi Négyek Nagyszombati Deklarációja 2013

A SZERVEZETT TURIZMUS HAGYOMÁNYA ÉS PERSPEKTÍVÁJA KÖZÉP-EURÓPÁBAN
SZTK turizmuskonferencia nemzetközi részvétellel, Trnava, 2013.12.7.

*Mi, a turistákat összekapcsoló nemzetközi szervezetek
Közép-Európában (V4 országait)*

Klub českých turistů (KČT; CZ)

Asociace turistických oddílů mládeže ČR (A.TOM; CZ)

Polskie towarzystwo turystyczno-krajoznawcze (PTTK; PL)

Magyar természetjáró szövetség (MTSZ; H)

Klub slovenských turistov (KST; SK)

Deklaráljuk

a közös érdekeket a természetjáró turizmus fejlesztésénél Közép-Európa régiójában. Ezek a mi első, az Osztrák-Magyar Monarchia idejéből származó turistaközösségeink közös múltjának örökségéből származnak, és folytatásukat a mai összekapcsoló Európában találják meg.

A turizmust az alábbi közös alapokon szeretnénk fejleszteni:

- a természetjáró turizmus mint az egészséges életmód kulturális aktivitása minden életkor számára alkalmas, fejleszti a testi és szociális kompetenciákat, szellemi képességeket és egészséget
- a természetjárás mint egész éves outdoor tevékenység, melynek széles körű formái tartósan fenntartják a turizmust, a hatályos természetvédelem és természeti források elveivel összhangban
- a turizmus mint régióink és országaink kölcsönös megismerését támogató tevékenység, tiszteletben tartva az egyes nemzetek történetét és kultúráját.
- a szervezett természetjárás jövőjét a gyermekek és ifjúság olyan nevelésében látjuk, mely a természethez, országhoz, történelemhez és társadalomhoz való helyes hozzáállás alapelvein nyugszik.
- a természetjárás további fejlődésében kulcsfontosságúak a gyalogos turizmus; a jelölt túraútvonalak; az önkéntes jelzésfestő tevékenység; a természetet járók széles körének nevelése; a

történelmi kapcsolat az európai klubok között és a természetjárás azon hatása, mely a túltechnizált és virtuális világban élő embereknek lehetőséget ad a valóságba való visszatérésre.

Továbbra is kölcsönösen fogunk együttműködni a társadalmi kredit és a szervezett természetjáró turizmus átültetésénél, propagálásánál és növelésénél az önkéntes közhasznú tevékenység platformjaként, amelyek jelzett turistautak építésére, karbantartására irányulnak, valamint a turistajelzések felújítására, faházak, kilátótornyok, fészerek és kutacskák építésére, turistavezetők és oktatók oktatására, ahogy turizmusrendezvények és széles nyilvánosság összejöveteleinek szervezésére.

Trnava, 2013.12.7.

KČT képviseletében: **Jan Havelka**, a KČT díszelnöke.....

A.TOM képviseletében: megbízott **Mojmír Nováček**, a KČT vezértitkára.....

PTTK képviseletében : **Jerzy Kaplon**, a VV PTTK tagja.....

MTSZ képviseletében : **Győri Tamás J.**, az MTSZ országos központjának igazgatója.....

KST képviseletében: **Peter Perhala**, a KST elnöke.....

**MAGYAR TERMÉSZETJÁRÓ
SZÖVETSÉG**

MTSZ Szakmai anyagok
2014